

Cetatea Tighina (Bender) – fortificație mușatină

de Conf. univ. dr. George V Grigore

Cetatea Tighina (redenumită de turci *Bender*) este o cetate moldovenească din secolul XV, din timpul domniei lui Ștefan cel Mare, care a construit-o din pământ și lemn – o palancă, pentru a apăra trecătoarea de tătari. Cetățuia de pământ era, probabil, rotundă sau semicirculară, avea șanț și val de apărare, iar în poala valului din interiorul cetății erau făcute locuințe de tip bordei. Acest lucru este demonstrat de săpăturile care au descoperit urmele unei locuințe arse și diferite obiecte de uz casnic din secolele XV – XVI. La sfârșitul sec. XIV - începutul sec. XV, pe locul unde mai înainte fusese punctul vamal, a fost întemeiat orașul cu același nume Tighina. Ulterior, dându-și seama de importanța strategică a construcției, Ștefan cel Mare a întărit și mai multe fortăreața, astfel că cetatea a ajuns să fie considerată de unii istorici drept cea mai fortificată din întreaga Moldova. *„Ridicate la Hotin, Soroca, Tighina și Cetatea Albă, cu scopul de a sluji, ca dig, împotriva revărsării tătarilor, aceste ziduri de un pitoresc remarcabil se oglindesc, tăcute, în apa Nistrului, înălțându-și jgheaburile ca niște pumni strânși ai Europei”*, a precizat Octavian Goga. În timpul domniei lui Ștefan cel Mare, turcii și tătarii au atacat în mai multe rânduri Cetatea Tighina, fără succes pentru ei.

Apoi cetatea este reîntemeiată de Petru Rareș, pe malul Nistrului. Cetatea a fost cucerită de Soliman Magnificul (1538). Devenind reședință de raia turcească, vechiul nume e substituit cu altul nou, Bender, adică, „oraș fluvial”. În această perioadă Soliman I poruncește ca cetatea să fie refăcută și lărgită după proiectul arhitectului Sinan, lucrările de reconstruire fiind finisate abia în anul 1541. *„Tighina, numită de turci Bender, până nu demult o cetate foarte întărită, iar acum de însuși turcii fortificată prin multe lucrări dinspre Nistru... În*

zadar au fost toate asediile turcilor, înainte de a se hotărî condițiile supunerii ei. Până a trece în mâinile otomanilor Tighina era cea mai fortificată cetate a întregii țări”, a menționat istoricul Dimitrie Cantemir în lucrarea sa „*Descrierea Moldovei*”. Folosind resursele locale și munca țăranilor din împrejurimi, Poarta otomană a transformat cetatea într-un avanpost de luptă bine întărit. La acea vreme cetatea construită din piatră reprezenta un patruleter înconjurat din trei părți de un șanț foarte adânc. La sfârșitul secolului al XVI-lea detașamentele de moldoveni atacaseră de mai multe ori cetatea Benderului, dar fără nici un succes. În vara anului 1574, Ion Vodă cel Viteaz o asediase cu armata sa, apoi în 1595 și 1600 făcuse două încercări și Mihai Viteazul, însă nici cei doi domnitori nu au avut sorti de izbândă. Tot cam în acea perioadă Benderul a fost atacat și de cazacii zaporojeni. În anii 1705-1707 lucrările de întărire a acestui edificiu de o deosebită importanță militară au fost continuate de către meșterii moldoveni sub conducerea și supravegherea nemijlocită a lui Dimitrie Cantemir. Neculce scrie că D. Cantemir, adus de turci spre a isprăvi mai repede lucrările de reconstruire, cuprins de entuziasm, coborâse în mijlocul meșterilor și, apucând bolovanii grei, îi rânduia el singur în ziduri și-i îndemna și pe ceilalți la muncă. În această ultimă variantă cetatea se constituia dintr-un ansamblu de 10 bastioane și 11 turnuri înconjurate de același șanț tradițional de apărare. „*Zădarnică trudă!*” Soarta grea și amară a cetății stăpânite de turci l-a făcut pe Miron Costin să scrie cu mâna tremurândă de durere, că „*s-a întunecat cetatea Tighinei*”.

Lăudând aceste fortificații nistrene, istoricul turc Evliya Celebi spunea în scrierile sale: „*Cetatea aceasta are două rînduri de ziduri. Mai are încă o poartă de fier care se deschide spre miază – zi... În această despărțitură a cetății nu se află alte construcții în afară de cele o sută de încăperi acoperite cu șindrilă. Mai este o poartă de fier, înăuntrul cetății, care dă spre fortificația de jos, este mică și se deschide spre răsărit. Cetatea asta de jos se întinde până la marginea*

Nistrului. Toate casele din cetate sunt îndreptate cu fațada spre Nistru, fiind în total trei sute de încăperi... Toti ienicerii, gebegii și tunarii locuiesc aici. Aceasta este o cetate de trecătoare, care constituie o cheie puternică a țărilor otomane.”

După această perioadă, în urma rezultatul celor trei războaie ruso-turce, ea a trecut în stăpânirea Imperiului Rus, generalii țariști găsiind de cuviință că e foarte potrivită pentru cazărmile soldățești. De prin anul 1812 sau mai bine zis din a doua jumătate a secolului al XIX-lea cetatea Benderului, căzută pradă unei alte puteri străine, care se călăuzea de cunoscutul principiu imperial „*Împarte și stăpânește!*”, a început să-și piardă treptat importanța strategică de altă dată. Începând cu 1991, cetatea se află sub controlul regimului separatist transnistrean, care a și restaurat fortăreața între anii 2008–2012. Încă puternică fortăreață, cetatea mușatină Tighina (Bender) așteaptă clipa în care va putea să se întoarcă sub aripa poporului moldovean și sabia victorioasă a lui Ștefan cel Mare și Sfânt.

Surse: wikipedia.org; moldovenii.md; icomos.org.ge; infotours.ro; noi.md; cersipamantromanesc.wordpress.com; moldova-tourism.md; adevarul.ro

Bustul Baronului de Münchhausen din interiorul cetatii

Bustul lui Ivan Kotlearevski